

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Stockholm, Iduns Kungl. Hofboktr.

N:r 48 (519)

Fredagen den 3 december 1897.

10:de årg.

Prenumerationspris pr år: Idun ensam kr. 5:— Iduns Modet., fjortondagsuppl. » 5:— Iduns Modet., månadsuppl. » 3:— Barngarderoben » 3:—		Byrå: Klara södra kyrkog. 16, 1 tr. Öppen kl. 10—5. Allm. telef. 6147. Rikstelef. 1646.	Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas säkrast kl. 2—3. Redaktionssekr.: J. Nordling.	Utgifningstid: hvarje fredag. Lösnummerpris 15 öre (lösn:r endast för kompletteringar.)	Annonnspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annons. 70 öre pr noup-rad.
--	--	--	--	--	--

Carola Boklund.

Det var en mild, vacker höstdag. Den lilla kyrkan ute i Solna var fylld till sista plats. Stilla och högtidligt skred ett sorgetåg fram till koret. In genom fönstren silade de bleka solstrålarna och gäfvon en sista hälsning åt henne, som nu hvilade tryggt och lugnt i den svarta kistan därinne.

Om en främling trädte in och frågat sig, hvem det manne var, som här följdes till gravens ro, så skulle han säkerligen, med blicken fäst på den lilla skaran af djupt sorgklädda unga män och kvinnor längst framme i koret, ha svarat sig själf: »Det är en älskad moder.» Men närvaron af så många andra sörjande skulle därjämte ha sagt honom, att den döda varit af betydelse, äfven i en vidare krets. Och han skulle nog ha gjort den iakttagelsen, att här hade begrafningsgästerna icke infunnit sig »å dragande kall och ämbetes vägnar». De vemodiga ansiktsuttrycken och de tårade blickarna talade på ett otvetydigt sätt om att de närvarande hyst sann vänskap och varm tillgifvenhet för fru *Carola Boklund*, hvars stoft de nu följde till den sista hvilan.

* * *

Det var år 1846 i München. I en af stadens mest ansedda familjer var samlad en talrik skara gäster, hufvudsakligen författare och konstnärer.

Bland dem märktes två unga främlingar, som tilldrogo sig allmän uppmärksamhet genom sin behagfulla älskvardhet. Det var de svenska målarna Boklund och hans elev Höckert, som nyligen anländt till staden för att studera och för att delta i »det friska och färgrika konstnärslif», som vid denna tid rörde sig i München kring den konstälskande kung Ludvig. Det hem, där de nu införts, tillhörde hofbankiren Marx. Denne hyste ett lifligt intresse för litteratur och konst. Som han dessutom var i besittning af en betydande förmögenhet, kunde han utöfva en stor artad gästfrihet. Också var hans hem en kär samlingsplats för framstående personligheter ur literära och konstnärliga kretsar i München.

Bland den Marxska familjens medlemmar märktes en 13 årig flicka, dotterdotter till bankiren. Carola Stuttgartter var född i Fürth, där fadern var affärsman. Hon var vid hans död endast ett par år gammal. Familjen bosatte sig då i München, och i morfaderns hem tillbragte Carola och hennes syskon en stor del af sin uppväxttid. Det var där hon 1846 gjorde bekantskap med *Johan Christopher Boklund*. Hon skänkte honom från första stunden en varm barnslig beundran, och han skämtade gärna med den vackra mörkögda skolflickan. — Emellertid gingo åren. Boklund stannade allt-

Skall kärleken rätteligen växa till, så måste de äkta makarne dela allt med hvarandra.

H. Mortensen.

jämt i München. Under skämtet och leken växte djupare känslor fram, och vid 17 års ålder lofvade Carola sin tro åt den nordiske främlingen. Ännu fyra år stannade Boklund i München, återvände därpå till Sverige och blef år 1856 kallad till ledamot af Akademien för de fria konsterna och utnämnd till professor samt fick i uppdrag att vid nämnda akademis läroverk bilda en målarskola. År 1858 hämtade han sin unga brud, och på sensommaren anlände fru Boklund till sitt nya fosterland.

I en atelier vid Klara norra kyrkogata — sedermera bebodd af bl. a. konstnärsparet Winge och baron Cederström — redde de båda makarna sitt första hem. Atelier och sofrum — det var hela våningen, kök fingo de till en början reda sig utan, och Boklunds vänner brukade på skämt försäkra, att allt hvad denne skaffat i husgerådsväg till sin hustrus ankomst var ett dussin punschglas! Man kan väl förstå, att det fordrades en energisk vilja och en stor praktisk förmåga för att i ett främmande land finna sig tillrätta i förhållanden så olika dem hon vuxit upp uti. Den älskärda och intelligent unga frun redde sig dock med heder. I mannens umgängeskrets fann hon också snart många trofasta vänner, som omfattade henne med stark sympati och jämnade vägen för henne. Sin mans arbete ägnade hon ett lifligt intresse och var honom till stor hjälp vid den mängd olika uppdrag, som kommo honom till del. Så t. ex. skötte hon vid utställningen 1866 en stor del af den korrespondens Boklund, i egenskap af ledamot i komitén för ordnandet af konstutställningen, då hade att ombesörja. När så professor B. år 1867 utnämndes till hofintendent och till direktör vid Akademien för de fria konsterna, var fru B. helt initierad i svenska förhållanden och fullt vuxen de många och maktpåliggande plikter, som väntade henne i det nya hemmet i Akademiens byggnad.

Den gästfrihet och hjälpsamhet, som voro i så hög grad utmärkande för herr och fru B., fingo här de yppersta tillfällen att utveckla sig. Karl XV:s glada konstnärskrets, hofvets herrar, akademiens elever och en mängd andra vänner — alla trufdes de väl i det gästfria hemmet, där de voro i tillfälle att beundra lika mycket den praktiska husmodern som den behagliga värdinnan. Fattiga och hjälpbehöfvande elever kunde alltid vara säkra på att i direktörens hem få bistånd med råd och dåd, och många af dem bevara ännu i dag i tacksamt minne den myckna välvilja de där åtnjöto. En gång t. ex. hände det en elev, att han, när han målade på ett prisämne, fick en svår halsböld, och denna omständighet hotade att beröfva honom arbetsförmågan. Men fru B. skötte bölden medels täta påläggningar af varma grötar, och den unge konstnären kunde arbeta vidare och vann priset. Nu känna vi honom alla — det var Carl Larsson. I detta sammanhang må nämnas, att fru B. var mycket hemmastadd i sjukvård. Vid samaritkursernas inrättande i Sverige var hon en af de första deltagarna.

Boklund var som bekant Karl XV:s lärare i målning och en af hans närmaste vänner. På somrarna ville kungen ha honom i sin omedelbara närhet, och familjen bodde därför på det för kung Karl och hans närmaste krets så kära Ulriksdal. Från vistelsen därute mindes fru B. många drag af kungens glada lynne och hjärtegodhet, och Ulriksdal förblef henne alltid kärt. »På den tiden var det sol och lifsglädje i konstens värld, och kung Karl var den af alla älskade medelpunkten,» yttrade fru B. många gånger. Boklund hyste den innerligaste tillgifvenhet för sin monark, och han hämtade sig aldrig fullständigt efter det förkrossande slag han erhöi genom konungens död.

Utom de yttre plikter, som under alla dessa år hvilade på fru B., hade hon äfven det ansvarsfulla värfvet att vårda och uppfostra en stor barnskara. Inom det boklundska äktenskapet föddes åtta barn, två söner och sex döttrar. Sina moderliga plikter uppfyllde fru B. med aldrig sviktande trohet. På sin dödsbädd yttrade hennes man en gång farhågor för hennes och barnens framtid. »Jag lämnar dig ju ensam med sju oförsörjda barn,» sade han. »Hur skall det gå för er alla?» Men fru B. lugnade honom i det afseendet fullständigt och gaf honom ett heligt löfte att fullborda barnens uppfostran och söka göra dem till verkamma och dugliga samhällsmedlemmar. Och det löftet infriade hon till fullo. Ord förefalla fattiga, när man vill tolka den outtröttliga moderskärlek, hon ägnade dem. Men sällan har väl också en mor så rikt belönats af barnens genkärlek och fullständiga förtroende. De flesta af dem byggde redan under hennes lifstid egna hem, men aldrig röntes hennes barn en framgång, aldrig drabbades de af en sorg, utan att de först skyndade till modersfamn för att där få sin glädje delad, sina bekymmer lindrade, för att där jubla ut sin glädje eller gråta ut sin smärta. Aldrig läto de af annat än sjukdom eller bortavaro hindra sig från att, dagligen besöka henne. För barn och barnbarn var hon, för att begagna hennes egna ord om Karl XV, »den älskade medelpunkten».

Man skulle kunna tro, att fru Boklunds tid och krafter så togos i anspråk af hemmets plikter, att hon ej kunde skänka sitt intresse åt utanför liggande saker. Så var dock ej förhållandet. Gällde det att lindra nöden, att trösta sorgen, att verkligen hjälpa lidande medmänniskor, alltid var hon färdig att offra tid och arbete. Så t. ex. ordnade hon år 1891 helt och hållet på egen hand och med stora personliga ansträngningar, det hellqvistska tafvelotteriet, i syfte att skaffa Hellqvists i mycket små omständigheter varande änka och barn ett litet kapital. Hon hade också den glädjen att se detta sitt arbete krönas med framgång. Det är väl till att märka, att fru B. ej var genom något särskildt vänskapsband fäst vid denna familj. Men hon råkade händelsevis fru Hellqvist ute i Tyskland och fick kännedom om hennes och hennes barns svåra belägenhet. Mer behöfdes ej för att fru B. skulle åtaga sig att söka på

ett verksamt sätt hjälpa och stödja. Här var ett lidande, som hon kunde lindra; i dylika fall fanns ej hos henne någon tvekan, och hon stannade aldrig på halfva vägen.

I Dräkthereformföreningens sträfvande tog hon alltifrån dess stiftande verksam del. Hon var i 11 år ledamot af styrelsen och under flere år föreningens kassaförvaltare. I hennes gästfria hem höll styrelsen sina sammanträden, och hos alla dess medlemmar väckte hennes bortgång stor saknad. Det var en glädje att samarbeta med henne, och aldrig förspordes från hennes sida några störande inverknings. Hon var villig som få att åtaga sig uppdrag för föreningens räkning och ända in i det sista intresserad af dess verksamhet. Det var fru B. som, för Dräkthereformföreningens räkning, från Tyskland till Sverige införde den nu så allmänt brukliga Lahmannsbomullen.

För litteratur och konst hyste fru Boklund alltifrån barndomen varmt intresse. I hennes morfaders hem umgicks bl. a. Heinrich Heine, och en af hennes närmaste ungdomsvänner var den populära författaren Felix Dahn. Hans novell Felicitas översatte hon till svenska.

Med vaken blick och godt omdöme gjorde hon sina iakttagelser öfver kvinnans olika ställning i Sverige och Tyskland. Under de senare åren besökte hon flere gånger sitt fosterland och var då i tillfälle att konstatera, hur mycket längre vi i det afseendet hunnit hos oss. Många gånger uttalade hon sin glädje öfver att det var i Sverige och ej i Tyskland, som hennes döttrar fått sin uppfostran. »Jag kan inte begripa, att min man kunde gifta sig med en münchener-flicka,» brukade hon då skämtsam tillägga.

Carola Boklunds minne kommer för visso att lefva genom många led af den släkt hon tillhörde. Där skall sagan om denna söderns dotter, som här uppe i Norden utförde en ädel och god lifsgärning, berättas om och om igen. Men hennes minne skall länge lefva äfven i en större krets. »On ne meurt qu'avec le dernier de ses amis,» heter det. Och fru Boklund hade förvärfvat många vänner, ej minst bland den yngre generationen, som hysa aktning för hvad hon verkade och tacksamhet för hvad hon gaf dem af godt föredöme och sann hjärtevärm.

Gurli Linder.

Frihet och bojor.

Några tankar i kvinnofrågan

af Fanny Chrysanter.

*F*rigörelse är lösen nu för tiden,
Och icke minst vill kvinnan varda fri.
Ja väl! Må framgent vi gå ut i striden
Och slita banden, som vi fångslats i!
Men — må vi ock se till, då vi det göra,
Att vi mot — väderkvarnar strid ej föra!

*Vi tåga kanske fram med öltact och dunder
Mot våld, som knappt i verkligheten finns,
Och se och märka icke, hur därunder
Af tusen starka trådar kring oss spinns
Ett nät, som räknar sekelgamla anor,
Hvars maskor kallas — gamla, fula vanor.*

*Den vanan att vår nästa omildt döma,
Att i hans öga genast se ett grand
Samt mycket hellre klandra än berömma
Har snärjt oss alla uti hårda band.
Förr'n vi den vanan lyckats öfvervinna,
Kan man ej tala om en frigjord kvinna.*

*Vi låta icke mera oss förtryckas
Af, hvad vi kalla, männens tyranni —
Och det med rätta! Dock må ej förtryckas,
Om här jag pekar på ett slafveri,
Hvarunder vi oss alla lydigt böja:
Mot modet våga vi ej rösten höja.*

*Själfständig vill hon vara, nutidskvinna,
På rösträtt och på valrätt gör hon kraf.
Men borde hon dock icke dessförinnan
Ha slutat upp att vara modets slaf
Samt hafva mod att följa egna tycken
I stället för den sista modenycken?*

*I andens rike vill hon intet stängsel
Ju veta af — vill trotsa hvarje tvång.
Sin egen kropp hon likväl snör i fångsel,
Som hämmar hennes lifskraft mången gång:
Det är dock underligt, att ej förskoning
Hon äger med sin egen andes boning!*

*Men har hon öfvervunnit dessa vanor
Och vill så verka med de pund, hon fått,
Såväl på gamla som på nya banor,
Hon först sin kallelse dock rätt förstått,
När hon därunder som en ödmjuk kvinna
Kan säga: Herre, se din tjänarinna!*

Gör edra juluppköp i tid!

Man må vid julens firande fästa hvad betydelse man vill: man må, som de kristna, anse att denna högtid är instiftad till minne af Frälsarens födelse; man må med fritänkaren kalla den en det återvändande ljusets fest; man må, som flertalet människor, helt och hållet förbise den andliga innebörden däri och uteslutande hän- gifva sig åt nedärfda vanors och barn- domsminnens makt, — i ett äro dock alla ense! Julen bör och skall vara en veder- kvickelsens, en fridens, en glädjens högtid.

Det är därför med full rätt vi fordra, att samhällsinrättningarna ordnas så, att hvarje individ, hur anspråkslös hans ställning än må vara, kan komma i åtnjutande af litet julglädje och julfrid.

Det är inga orimliga fordringar vi ställa på hvarandra, då vi begära, att åtminstone vid den tid, då öfver hela jordens krets tusentals klockor ringa in det glada bud- skapet om frid och försoning, tusentals kär- leksmaningar höjas, vinningslystnadens och själfviskhetens grottekvavn skall hämma sina hjul och vi alla, stora och små, fattiga och rika, höga och låga, söka förhjälpas hvarandra till en »god jul».

Hur öfverensstämmer emellertid verklig- heten med dessa, som det tyckes, rimliga fordringar? Tyvärr visas oss där en annan tafla än den brödrakärleken önskade att måla i ljusa färger. Verkligheten visar oss

nämligen, att just vid jultiden blir flertalet af människor på ett fruktansvärdt sätt öfver- ansträngd. Den visar oss att grottekvav- nen, långt ifrån att hvila, just då är i sin mest svindlande fart; den visar oss bodägare och fabrikanter, som låta sina arbetare ja- gas, tills de äro färdiga att störta af trött- het; den visar oss öfveransträngda husmö- drar och tjänarinnor; den visar oss post- kontor, där oro och brådska hålla tjänste- männen vakna till långt inpå natten o. s. v. Jag skall aldrig glömma det samtal mellan tvänne butikfröknar jag en gång åhörde strax före julaften det år, då influ- ensan härjade som värst och ökade de stac- kars arbetandes kval. Det var icke många ord de yttrade, det var blott några korta misslynta frågor och svar, som de kastade till hvarandra, medan de rusade af och an för att expediera, men af dem framgick, att hvarje slags julfirande, äfven det an- språkslösaste, hade försvunnit ur deras dröm- mar, att all den glädje de begärde af de stundande helgdagarna var den ytterst nega- tiva att få lägga sig till sängs och riktigt sofva ut.

En genomgripande revolution på julfran- dets gebit vore emellertid naturligtvis lika omöjlig som föga önskvärd; julklapparne bereda ju på så många håll en stor glädje, liksom den vid jultiden ökade omsättning- en af varor åstadkommer en måhända omistlig lyftning i penningemarknaden. Men en hälsosam reform i juluppköpen skulle dock med god vilja ganska lätt kunna åstad- kommas.

För det första kunde vi mycket väl, utan att störa julglädjen, och utan att ruinera köpmännen, inskränka gåfvornas antal; icke beror väl den glädje de förorsaka på deras kvantitet, utan därpå, att de äro valda med omsorg och gifna med ett gladt hjärta, det vill säga utan något af detta hemliga knot öfver allt för stora utgifter, öfver svårig- heten att få de anslagna medlen att räcka till, ja, kanske rent af blott öfver svårig- heten att »hitta på» presenter åt dem, som redan ha fullt upp af detta lifvets goda, som inom så många familjer utgör den dolda afvigssidan af julklappsväsendets fröjd.

För det andra — och detta är ändå vik- tigare — borde vi göra våra juluppköp så- väl af matvaror och delikatesser som af toalett- och prydnadsartiklar i så god tid som möjligt; härigenom skulle många om- sorgor och ansträngningar sparas, icke blott för butikbiträden, sömmerskor m. fl., utan äfven för de köpande själfva.

Det mer och mer tilltagande bruket att vid jul och nyårstid omkringsända kort med välönskningar till vänner och bekanta in- går naturligtvis också som en betydande faktor i julöfveransträngningen, särskildt för posttjänstemän och brefbärare. Äfven härvidlag gäller det, att vi kunde bespara våra arbetande bröder mycket obehag, om vi dels inskränkte julkortens antal (åtmin- stone hvad visitkorten beträffar, kunde de väl utan saknad alldeles slopas?), dels af- sände dem i tid, det vill säga några dagar före de respektive högtiderna.

Särskildt skulle jag vilja ställa denna uppmaning till alla familjemödrar, på hvilka ju den största bördan af juluppköpen hvil- lar och som genom sitt exempel kunna verka inom vida kretsar. Det är ju så ofta vi människor få göra stora ansträngningar och försakelser, utan att därför vinna annat än små, ja, kanske inga synliga resultat;

här föreslås blott en liten reform, som hvar- ken innebär försakelse eller ansträngning, endast litet påpasslighet, litet energi, och dock skulle den, konsekvent genomförd, i icke ringa mån bidraga att åt våra arbe- tande bröder och systrar realisera den sed- vanliga önskan om en »god jul!»

Mathilda Roos.

Gossar och skjutvapen.

Hvad fäderna säga.

I.

I anledning af den i n:r 46 af denna tid- ning framställda uppmaningen »enkan- nerligen till papporna» att yttra sig i »skjut- vapensfrågan» anhålles härmed om plats för några rader.

Utan tvekan vågar jag uttala den satsen, att skytte-idrotten, direkt och indirekt genom dess konsekvenser (friluftsvistelse, strapat- ser i skog och mark), kan vara af icke ringa betydelse för våra manliga ungdomars ut- veckling. Allmän omdömes- och iaktta- gelseförmåga, ambition, sinne för naturens skönhet och intresse för naturliga, enkla tidsfördrif väckas och underhållas; kroppen stärkes och händighet förvärfvas. Med få ord: hos den uppväxande ynglingen fram- manas de olika faktorer, som äro betingel- ser för *manlighet* och *praktisk duglighet*, dessa begrepp tagna i generel bemärkelse. Läg- ger en gosse tydlig lust i dagen för att få för- söka sig på denna idrott, och ställa sig eko- nomiska förhållanden icke bestämdt hindran- de i vägen, böra därför föräldrarna »betänka sig två gånger», innan de motsätta sig den af sonen framställda begäran: »låt mig få en bössa», och allra minst affärda saken med ett kategoriskt, reflektionslöst »nej». Men huru skall man våga sätta skjutvapen i den oerfarne gossens hand? Om därvidlag följande omständigheter tagas i betraktande, bör, enligt min mening, den oroliga ängslan för sakens »farlighet» få vika inför gossens brinnande lust och af omsorg för hans na- turenliga utveckling till man.

1. *Lämplig ålder.* Före 12—13 års ålder bör saken ej realiseras. Skulle möj- ligen dessförinnan enträgna framställ- ningar afhöras från gossens sida, böra dessa bemötas med löfte om upp- fyllelse vid ett bestämdt framtida till- fälle (t. ex. vid uppnäendet af 12 års ålder).

2. *Lämpligt vapen.* Endast i största nöd- fall bör numera framladdningsgevär — med ty åtföljande, större försiktig- het kräfvande handtering — komma ifråga.

Anskaffandet af ett *salongsgevär* — hvarvid, om möjligt, de allra billigaste kvaliteterna med dessas ringa håll- barhet böra ur rent ekonomisk syn- punkt undvikas — eller kanske ännu hellre af en *finkalibrig* (kal. 20 eller 28) *bakladdnings-enkelbössa* utgör basis för gossens första lärospån som skytt.

3. *Lämplig följelagare* under de första 1—2 åren eller, allra helst, för ännu längre tid. *Häri ligger själfva hufvud- punkten.* Den af skyttelust sprittande gossen bör ej tillåtas experimentera på egen hand, utan bör ovillkorligen erhålla ledning af pålitlig, verkligt

sakkunnig person (äldre, skyttekunnig släkting eller bekant, för ändamålet vidtalad skogvaktare el. dyl.). Skjutöfningar eller ströftåg med bössan på axeln böra ej tillåtas, utan att den utsedde »instruktören» är närvarande för att vaka öfver, att nödig försiktighet iakttagas.

Först när ett par år gått framåt och ynglingen därunder, tack vare sin äldre följeslagares föredöme och vägledning, förvärfvat sig insikt i skyttets teknik och förmåga att själf bedöma mötande situationer, är han förtjänt af tillåtelse att sköta sig på egen hand — en tidpunkt, som under inga förhållanden bör anses vara uppnådd förr än vid — låt oss säga — 15—16 års ålder.

I dessa trenne punkter tror jag mig hafva sammanfört de för denna frågas bedömande viktigaste momenten. I viss mån torde föräldrarnes gossen gifna tillåtelse böra tilläggas karaktären af kontrakt, i det att bestämda villkor fastslås, hvilkas öfverträdande omedelbart medför särskild straffpåföljd (t. ex. förbud att på något sätt idka skytte under $\frac{1}{2}$ —1 år). Sådana villkor kunna rent af uppsättas skriftligt för underlättande af den unges minne. Hit höra t. ex.:

- 1) Handtering af bössa eller ammunition i »instruktörens» frånvaro.
- 2) Påtaglig oförsiktighet (äfvén om densamma faktiskt ej medfört olyckor, t. ex.: siktnade på person, marsch med spänd hane, kvarlämnande af patron i bössan efter hemkomsten.

Å andra sidan är visadt välförhållande förtjänt af uppmuntran, t. ex. i form af ökad anslag till ammunitioninköp.

Hvad jag med detta obetydliga inlägg velat framhålla är:

dels att skytte-idrott ej kan fränkännas en viss betydelse för ynglingens kroppsliga och t. o. m. andliga utveckling,

dels att den med nämnda idrotts planlösa bedrivande af omogna ungdomar förenade faran kan förebyggas eller väsentligen minskas genom ett konsekvent tillämpande af bl. a. ofvan närmare angifna villkor.

Till en sådan uppfattning har jag kommit under bekantskap med »systemet», både som »instruerad» och som »instruktör».

C. Th. M—r.

II.

Med anledning af redaktionens uppmaning till uttalanden i frågan om »Gossar och skjutvapen», så tager jag mig härmed friheten sända följande:

Under rubriken »Gossar och skjutvapen» ha uti Iduns två senaste nummer förekommit uppsatser, som afhandla huruvida barn böra få skjutvapen eller ej, och synes fru B—m vara tveksam, innan hon gifver sin gosse ett bestämdt nekande svar.

Då man får veta, hvartill geväret skall användas, så finns endast ett svar, ett bestämdt: »Nej, mitt lilla barn. Då du blir stor och kan handtera skjutvapen, då skall du få ett, men icke nu. Tänk om du skjuter ett ben eller en vinge af en fågel eller på annat sätt gör den illa, så att den får ligga och plågas, frysa och svälta ihjäl! Hvilken synd och hvilket djurplågeri! Intet djur är skapat för att misshandlas,

och äfvén om det gäller att utrota skadedjur, måste man ledas af tanken på att söka göra deras död så snabb och smärtfri som möjligt. Kom själf ihåg och säg dina kamrater att heller aldrig förstöra fågelbon eller göra de värnlösa varelser illa, som äro oss anförtrodda. Omhulda dem på bästa sätt och smek de stackarne, som äro utsatta för omänsklig behandling!»

Detta är min moders lärdom från min tidigaste barndom, och jag skall alltid minnas den.

Djurvän.

En strejkbryterska.

Nutidsskildring af Emil Linders.

Det var i dagarna för den stora kvinnostrejken, — jag kallar den så, därför att det var vår första större strejk, vid hvilken de strejkande voro kvinnor.

Elin Löman var anställd vid det stora bolag, hvars personal proklamerat strejken, hon hade som de hundratals andra lidit af det enerverande arbete, som stal bort det bästa af hvad ungdomen skänkte, hon hade sparat och försakat för att kunna göra det stora underverket att reda sig själf på den lilla aföningen; när det blifvit för svårt, hade hon följt de andras exempel och strejkat.

För resten var hon en liten söt tös med burrikt hår och fylliga kinder, dem det ansträngande arbetet ännu ej hunnit att göra bleka och magra. Hon var från ett af de tusen stockholmshem, där man har det rätt knappt om slantarna, men ändock vill ge barnen en god uppfostran för att de sedan skola kunna försörja sig själfva.

Nu efteråt har man nästan svårt att förstå något sådant som en strejk af kvinnor; kvinnorna äro ju så tåliga, så försiktiga; männen tyckte nära nog att denna strejk var ett ingrepp i deras rättigheter.

Elin Löman var lika rädd som någon för att bli utan plats, men likväl hade hon strejkat, dels därför att förhållandena verkligen vore pressande och dels emedan hon kommit under inflytande af nutidens stora trollformel: »var kamrat!»

De första dagarna efter strejkens utbrott hade gått, fyllda af entusiasm och segerhopp, men sedan hade kommit andra dagar, under hvilka man tyst gjorde sig den frågan, om ej ändock till sist bolaget skulle visa sig vara den starkare.

Dunkla rykten började gå om att nu hade den eller den återgått till sin plats, man talade med förakt om »strejkbryterskan» såsom en falsk varelse, men i nästa ögonblick kanske man själf sökte vägen till bolagets byrå.

Och så var det en annan sak som fyllde de strejkande med fruktan: för hvar och en plats, som lämnats tom, uppenbarade sig väl tio sökande, hvilka ville komma i åtnjutande af den ringa lönen. De stackars flickorna fingo lära sig att det ej är utan skäl, som diktaren utropar:

»Att bröd skall vara så dyrt,
och så billigt kött och blod!»

De fingo erfarenhet af det billiga köttet och blodets konkurrens, de mångas kapp-löpning om »det dyra brödet».

Kom så bolagets dräpdrag mot de strejkande, förklaringen att de, hvilka ej inom viss tid inställt sig till arbete, skulle anses skilda

från sina platser, som skulle intagas af andra tillbudsstående. Strejken var nära sitt slut.

En afton, några dagar innan det mäktiga bolagets nådeport skulle stängas, satt Elin Löman ensam i sitt rum, grubblande öfver hvad hon borde göra.

Förhållandet var att det för henne kanske stod mera på spel än för de flesta andra. Elin hade nämligen en beundrare, en ung ingenjör, hvarken fattigare eller rikare än hon själf och med rätt goda utsikter att om några år kunna bilda ett hem. Hon höll mycket af honom och drömde om en framtid vid hans sida.

Men så hade hon också en annan friare, en sådan där romanernas rike friare, som har föräldrarnas samtycke, de lönehungliga brödernas bistånd och föremålets dolda ogillande och hvars många år uppvägas af tungt packade penningpåsar.

Och allt detta stod ganska mycket i sammanhang med frågan om Elin skulle återta sin plats eller dela de utestängdas öde. Miste hon platsen, kanske hon ej skulle kunna få en annau, och att gå hemma sysslolös skulle ej gå för sig: man var i hennes familj van vid att döttrarna antingen togo platser eller också gifte sig, ett tredje tillät ej ekonomin.

Åh, hvarför hade man ej kunnat ge dem den lilla förhöjning de velat ha? Då hade de sluppit strejka och hon hade i ro kunnat vänta på att ingenjörens inkomster skulle bli så stora, att de räckte för två. Hvarför? Jo, därför att det fanns så många andra — — —

Således gällde det kanske att välja mellan en återgång till bolaget och ett giftermål, men ett giftermål med en annan än honom, den älskade, ty han hade ju så litet ännu.

På allt detta tänkte Elin Löman, där hon satt hopkrupen i ett soffhörn med hjärnan uppfylld af upproriska tankar.

Plötsligt stördes hon i sina funderingar af att det knackade på dörren, och in kom en flicka, troligen blott ett par år äldre än Elin, men med något nervöst, oroligt i sitt sätt och djupa ringar rundt ögonen.

Hon såg bra ut och hennes klädsel var vårdad, men hade en mera »manlig» prägel än Elins. Det var Elins kamrat, Anna Klint, en som varit med i bolaget några år längre än hon och som nu fungerade såsom en slags ledarinna af strejken.

Så fort de båda flickorna hälsat på hvarandra, började de tala om bolagets sista ukas, men samtalet ville ej rätt ta fart. Elin var ännu för mycket upptagen af sina egna tankar och det såg ut, som den nykomna hade något särskildt, som hon ville hafva sagt.

Efter en stund kom det från henne kort och bryskt:

»Man säger att du kommer att gå tillbaka till arbetet i morgon!»

Elin dröjde några minuter med svaret, ty det föll henne in att hvad den andra sade kanske skulle komma att ske, och då vore det ju lika godt att redan nu bära skammen för det. Hon teg.

Den andra log ett litet elakt leende och sade i en försmädlig ton:

»Ja, sextio kronor äro ju goda att ha — som nålpenningar!»

Sedan gick hon utan en hälsning och utan att afvakta en invändning.

Ännu en lång stund efter det Anna

Klint gått, satt Elin orörlig kvar i soffhörnet; den andras orättvisa ord hade gjort henne på en gång ond och ledsen och samtidigt kommit henne att fatta ett beslut i frågan.

Nästa dag bragte två händelser; den ena var att Elin Löman återtog sin tjänstgöring och på byrån mottogs med öppna armar af såväl kamraterna som de öfverordnade. Den andra händelsen var att en af hufvudstadens större tidningar innehöll en skarp artikel mot det segrande bolaget, och hvari uttalades en hård dom öfver alla »strejkbryterskor». Under artikeln stod namnet på Elins gode vän, den unge ingenjören.

Detta slag kom så plötsligt, så förfärligt oväntadt för Elin. Han hade varit borta när strejken utbröt, och hon hade ej träffat honom, sedan han kommit hem; hon förstod, att han genast efter hemkomsten insändt sin artikel i den tro att han uppträdde till försvar just för hennes intressen.

Det var en underbar dag, denna första arbetsdag efter strejkens officiella upphörande. Det hade varit en tyst öfverenskomelse mellan Elin och hennes vän, att han väntade henne utanför byrån vid tjänstgöringstidens slut och sedan följde henne till hennes hem. Och de hade kommit att älska dessa vandringar genom folkfyllda gators vimmel, som tillät obemärkt växlande af mången förtrolig blick och månet ömt ord.

Skulle han komma i dag? Det blefve en egendomlig syn, de strejkandes bålde ridare och en strejkbryterska!

Han kom ej. Elin fick gå ensam den långa vägen hem, och när kvällen kom, grät hon sig till sömns liksom ett barn, som man först sagt: »du är en snäll flicka» och sedan fråntagit dess käraste leksak.

Men dagen därpå fick hon ett bref från honom, ett underligt bref, för långt för att vara ett afskedsbref, men fylldt af ord, bittera som skriken från en slagen. Han förebrådde henne, att hon svikit sina kamrater, och kallade henne feg; i slutet af brefvet kom det dock som ett ödmjukt »förlåt», några rader om att, ifall han vetat att hon skiljt sig från de andra, skulle han trots allt ej skrifvit gårdagsartikeln. Ej ett ord, som tydde på att han förstod, hvarför hon blifvit otrogen sina kamraters sak!

När Elin läst hans bref, blef hennes första tanke den, att hon måste förklara sitt handlingssätt för honom. Hon fick en tydlig föreställning om, att sedan skulle allt bli godt igen. Han hade i sitt bref ej sagt något om, att de skulle mötas, men det var som någon intalat henne, att han den dagen som vanligt skulle vänta henne utanför byrån. Och han kom.

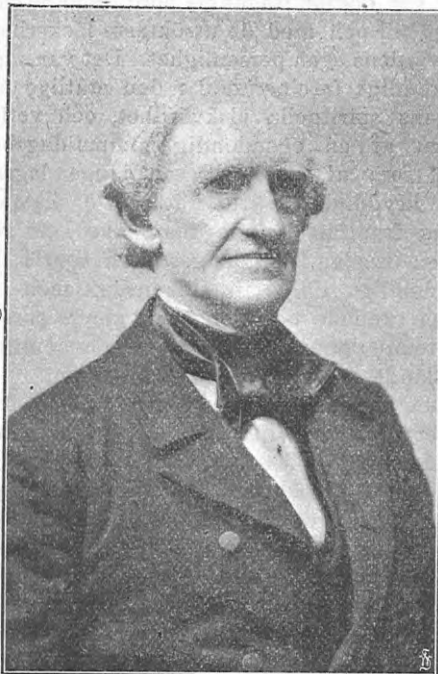
Hur snabbt glömde icke Elin vännens alla beskyllningar för feighet och svek, när hon såg honom komma sig till mötes, en smula förlägen och med ett frågande uttryck i de mörka ögonen! Hon fann genast, att han var osäker om, hur hon upptagit hans bref. Med en varm blick räckte hon honom handen, och sida vid sida togo de sedan vägen till hennes hem.

Först rörde sig deras samtal endast om obetydliga saker, men så småningom kom det in på det ämne, som så lifligt rörde dem båda — hennes handlingssätt, och Elin märkte, hur det insmög sig en viss främmande sträfhets i hans ton, när samtalet kom att beröra strejkfrågan.

Skulle hon verkligen försöka att förklara

Doktor Hagdahl.

Det torde vara få manliga författarnamn, som inom vår kvinno- och speciellt husmoderliga värld åtnjuta en liknande popularitet som doktor Charles Emil Hagdahl, den allbekanta, utmärkte kokbokens auctor. Då därför underrättelsen ingår, att den gamle vetenskapsmannen tidigt i måndags morse i sitt hem här i hufvudstaden afidit, skyndar Idun att meddela sina läsare hans bild. Hans familj har välvilligt ställt det senast tagna utmärkte porträttet af den afidne till vårt förfogande.

Doktor Hagdahl var en i många afseenden rikt begåfvad och intressant personlighet. Född i Linköping den 6 februari 1809, blef han student 1829, med. licentiat 1838 och med. doktor 1841. Han slog sig som praktiserande läkare ned i hufvudstaden, var sedan en tid bosatt på Tidö i Västmanland, men återflyttade i medlet af 1850-talet till Stockholm, där han dock ej vidare utöfvade någon läkarepraktik. Han sysselsatte sig i dess ställe med sociala och ekonomiska studier, samlade på offentligt uppdrag år

för honom, hvarför hon handlat, som hon gjort? Måste han ej uppfatta det som en öppen beaktelse af henne, att hon älskade honom, såsom ett illa maskeradt frieri?

Efter att ha tvekat några ögonblick tog hon mod till sig och sade honom allt, sade honom, hvarför hon svikit sina kamraters sak. När hon slutat sin förklaring, öfverfölls hon af en underlig lust att gråta; det föreföll henne, som alla människor på gatan hört hvad hon sagt och nu sågo på henne med spefulla blickar. Men så kom hon att se på honom, och då hon såg den stormande fröjd, som hans min utvisade, förstod hon, att han handlat rätt, och att nu skulle intet kunna skilja dem två åt — — —

Elin och hennes följeslagare hade nästan hunnit till målet för sin vandring, då de på afstånd fingo se en herre och ett fruntimmer, som kommo emot dem, inbegripna

1841 underrättelser om fångvården i utlandet och utgaf 1845 sin rapport om fängelserna i Tyskland, Schweiz, Frankrike, Belgien och England. Som ekonomisk skriftställare intager han en mycket framstående plats genom sina grundliga specialstudier.

Det arbete, som framförallt gjort honom populär såväl i som utom Sveriges gränser, är emellertid »Kokkonsten som vetenskap och konst med särskildt afseende på hälsolärens och ekonomiens fordringar», som utkom 1878—79 och sedan åter utgifvits i flere upplagor. »Hagdahls kokbok» är nu ett snart sagdt klassiskt verk i sin art, och det torde ej vara öfverträffadt inom något lands litteratur. På samma gång det är pålitligt och högst rikhaltigt samt uppfostrande i fråga om de hygieniska fordringarna på födan, är det skrifvet på ett kvickt och spirituellt sätt och har att bjuda ej blott matrecept, utan ock lustiga historier och originella smådrag.

För den, som nedtecknar dessa rader och som åtnjöt hugnaden af den hädangångnes personliga bekantkap, berättade han själf en gång för några år sedan på sitt fängslande, egendomligt humoristiska sätt, hur den populära boken först kom till. Det var en liten tillfällighet som gaf uppslaget till det stora verket.

»Nog hade jag också, som de otäcka karlarne i allmänhet, i mina dar tyckt om att då och då få smörja kråset,» berättade doktorn, »men någon så kallad 'matgud' hade jag då aldrig varit, och minst af allt hade jag drömt om att bli kokboksförfattare. Men så en dag på sjuttioalet var jag bjuden på middag till mina släktingar, professor Hjalmar Abelins. Medan bordet dukades, stod värdinnan och rafsade, ifrig och nervös, genom en massa papper i sin chifonier.

»Hvad är det Hanna söker så förtvifladt,» frågade jag.

»Åh, det är bara ett puddingsrecept, som jag inte är människa att få tag uti.»

»Ja, de fruntimmerna, de fruntimmerna,» anmärkte jag till värden; »tänk, om vi karlar förvarade våra värdepapper på samma lättsinniga vis, det skulle just bli en skön historia. Om nu inte Hanna finner sitt recept — då bli vi utan den rara puddingen till middagen! Det behöfdes verkligen, att någon ordentlig karl toge hand om alla spridda skatter, som finnas nedlagda i damernas familjerecept och uppskrifningar,

i ett, som det såg ut, rätt lifligt samtal. Elin var den första, som igenkände dem; det var den rike friaren och Anna Klint. Då de två paren kommit i närheten af hvarandra, såg Elin att Anna Klint sade något till sin kavaljer, som kom honom att rikta blicken på Elin och hennes vän med ett tydligt uttryck af förvåning; när han hälsade på henne, tyckte hon sig märka, att hans vanliga artighet utbyts af en viss kyla.

Anna hälsade ej, men just som hon kom midt för Elin, lät det som hon framslungat ett halfhögt: »strejkbryterska».

En månad därefter fick Elin läsa ett tillkännagifvande om förlofning mellan fröken Anna Klint och grosshandlaren — —. Det var Elins rike friare, som den forne strejkleaderskan höll till godo med!

och ordnade dem för all framtid till något helt och handterligt.»

»Ja, det kunde just morbror vara rätta mannen till,» inpassade värdinnan, smått pikerad, »som naturligtvis har tillräckligt med tålmod och förstånd till ett så tack-samt arbete.»

Emellertid kom puddingen i rätt tid på bordet; den befanns delikat, och vi läto oss väl smaka. Och med det sista sked-bladet glömde jag hela den historien.

Men lilla professorskan hade i sitt stilla sinne svurit en gruffig hämnd. Det var väl en månad senare, så började en dag ett ändlöst tågande i mina trappar och ett ringande på min dörrklocka; i tamburen stodo betjänter, hushållsmamseller och kok-fruar i långa rader, och med hälsningar från generalskan *Den* och friherrinnan *Den* och unga fru *Den* och *Den* strömmade en flod af väl hopbuntade små manuskript-paket in öfver mitt skrifbord, hvilka vid bry-tandet samtliga befunnos innehålla mat-recept och åter idel matrecept, dyrbara gamla familjeklenoder, som gått i arf från mor till dotter genom släktled i en mängd af hufvudstadens förnämsta familjer, och som nu hopletats och sammanskaffats för att af den »styggas morbror» tagas om hand och ordnas.

Det var en formlig sammansvärjning, hvarken mer eller mindre!

Jo, nu hade jag just ställt vackert till åt mig! Jag ref i mitt hufvud och i de köksdoftande pappersbuntarna och visste egentligen inte, om jag skulle skratta eller ondgöras åt hela historien. Till slut tog jag mitt parti: sagdt må vara sagdt, och jag skulle visa dem, jag, de allra som sö-taste små skadeglada fruarna...

Så gick jag upp till kungens köksmä-stare, gamle Malmgren, i hvilken jag visste, att jag hade en trofast och säker vän i viken. »Jo, nu är den lede lös, må Malm-gren tro» — och så anförtrodde jag honom hela min pinohistoria. Men han bara log, helt trygg. »Är han lös? Nå, då få vi väl se till att binda honom då!»

Och så började arbetet. Material hade jag redan rikt upp, och nytt strömmade in för hvarje dag. Jag kastade mig öfver ut-landets, speciellt naturligtvis Frankrikes, li-teratur på området, läste och pröfvade, ex-perimenterade och »profåt». Malmgren — och många, många andra auktoriteter — stodo mig tappert bi. Det mesta pröfvades praktiskt i mitt eget kök. Det blef en serie små middagar under årens lopp, vid hvilka oftast Malmgren presiderade vid bor-det, de korta stunder han kunde lämna köket, och de mest finsmakande små fru-tungor i hufvudstaden voro turvis med om att fälla utslagen. Ja, hade jag en gång tagit itu med saken, så ville jag gå grund-ligt till väga, och hur vi nu studerade, be-arbetade, författade och kokade, så — blef dock den lilla ofridsande, jag så oförsiktigt släppt lös, »bunden» till sist, som Malm-gren ville ha det, om nu också icke han hade tänkt sig detta i form af det vackra röda chagrinbandet på »Hagdahls kokbok»...

* * *

En vacker höstdag i år sågo vi senast vår vän doktorn. Det var på hans förtjusande villa ute å Dalarö, hvars trädgårdar just då dignade under årets äring. För ett litet, helt litet kotteri af bekanta pressmän gaf

han en af dessa förtroliga små gourmetmid-dagar, som voro hans specialitet och till hvilka en inbjudning skattades som en efter-sträfvansvärd utmärkelse. Att trädgårdens, kökets och vinkällarens häfvor därvid vär-digt täflade och alla gingo från med första-rangspris, är ju lätt insedt. Men när man satt vid doktor Hagdahls bord, glömde man snart till och med de utsöktaste läckerheter för världens egen personlighet. Det var något fullkomligt fascinerande i den ståtliga åld-ringens spirituella älskvärdhet, och vettigt skämt af en egendomlig gammaldagsbou-quet som af ett ädelt och länge lagradt vin kryddade hvarje rätt. De åttioåtta årens framfart kunde man lika litet röja i den resliga, oböjda gestalten som i den ungdomligt lifliga intelligensen, men väl deras samlade och genom ett starkt person-ligt temperament destillerade visdom i minsta uttalande, som gick från hans mun.

Det blef den sista gången! Vid de åren är ett människolif som ett högt spändt strängaspel — den minsta fläkt kan komma dess nerv att brista. En lindrig lungin-flammation drog en hjärtaffektion med sig, och på ett par dagar var allt förbi. Hans andes klarhet förblef ofördunklad till det sista, och han gick öfver floden med ett leende på sina läppar.

Johan Nordling.

Från Iduns läsekrets.

Ett modernt hem.

Hvad är Augusta? Ej något mildt kvinnligt väsen, det är tydligt, som så kan öfverösa Isa med galla och bitterhet.

Om än Augusta är fullt nöjd med sin lilla kvafva sängkammare och sina plyschmöbler, så hvarför ej lämna Isa i ostörd ro i sin något luftiga fantasivåning.

Ett af de kläna fruntimren, som ej kunna flytta salstolarna, tyckes dock Augusta bestämdt ej vara. Stackars de män, som äro gifta med så svaga käril, att de ej orka flytta en stol en gång, man kan likvisst ej begära, att de skola skaffa bambumöbler enkom för dessa svaga krafter.

Att hvar och en möblerar sin våning enligt sina villkor och efter egen smak är ju gifvet, men bestämdt kan det ej klandras och vore ej ur vägen, om kvinnorna litet mer än de nu göra uppodlade sitt skönhetsinne och toge det till råds då de ordna sina hem.

Isa.

Kära moster Emma!

Idén om frustugan var förtjusande, men betänk att hundrade om ej tusentals fruar från landet ej sett frustugan i gamla Stockholm. Kunde ej en närmare beskrifning gifvas därpå? Nu uppstå så många frågor. Huru såg loftet ut, med bjälkar? Huru väggarna, väl ej tapeterade? Huru fönst-ren? Hvad kunde göras för att imitera dem, ty det var väl ej stora rutor? Hvar får man en väfstol för gobelin för 5 kr, en bandstol för 3 kr, och en vanlig väfstol för 10? Huru anbringa ljuset vid de olika väfstolarna? Hvad för sitt-platser fanns det? Stolar? Bänkar? Hjälp oss lite på tråden, så skola vi snart få frustugor. Men stilenliga borde de vara, annars se de endast sammanradsade ut.

Fru från landet.

Ur notisboken.

»Vår hertiginna». Hertiginna af Väster-götland har åtagit sig att blifva beskyddarinna för Stockholms internationella lärarinnehem.

»Kvinna som rättegångsombud». Högsta domstolen har lämnat utan anmärkning sislidna riksdags förslag om, att i rättegångsbalkens nuvarande stadgande: »De, som för andra må tala och svara, skola vara oberyktade, ärlige, redlige och förståndige män», ordet *män* skall utgå...

Det har hittills hos olika domstolar gjort sig olika meningar gällande om, huruvida det nuvarande stadgandet medgäfvade, att äfven kvinna finge uppträda som rättegångsombud, och som följd därpå har äfven tillämpningen varit olika. Det är för att göra slut på detta, som den föreslagna ändringen kommit till stånd och säker-ligen inom kort blir af k. m:t promulgerad.

*

»Svenska Akademiens damer». Enastående torde vara att tvänne systrar äro i äktenskap förenade med hvar sin ledamot af Svenska aka-demien. Så är emellertid f. n. förhållandet, i det att biskopinnan Rundgren i Karlstad och professorskan Rudin i Upsala äro systrar, dött-rar till framlidne kammarherren James Maule.

Den förra, Christina Charlotte Elisabeth, är född 1825 och blef 1847 gift med d. v. teologie docenten vid Upsala universitet Klas Herman Rundgren, den nuvarande biskopen i Karlstad, hvilken 1887 blef ledamot af akademien. Den senare, Julia Maria Louise, är född 1828, gifte sig 1859 med d. v. föreståndaren för Ev. foster-landsstiftelsens expedition, fil. doktorn Walde-mar Rudin, numera teologie professor vid ofvan-nämnda universitet och sedan förra året med-lem af akademien.

*

Fru Elisabeth Selmer från Köpenhamn, redan förut bekant härstädes för de föredrag hon hållit i sedlighets- och nykterhetsfrågan, höll i måndags afton å K. F. U. K:s lokal ett före-drag om kvinnans arbete på det kristligt sociala området. Fru Selmer nämnde slutligen några ord om föreningen Hvita korset, som verkar i kristligt-so-cialt syfte och som här Stockholm redan har åtskilliga anhängare.

*

»Om och sedlig modersvård». Komitén inom Sällskapet för uppmaning till om och sedlig modersvård hade härom dagen sammanträdde i kronprinsessans våning i k. slottet under vice ordföranden, friherrinnan Skogmans presidium Hårvid beslöt komitén tilldela 130 mödrar med 588 barn ett kontant belopp med tillsammans 2,465 kr. jämte klädespersedlar för ett belopp af 250 kr.

*

»Den underbara tvålen». Hos firman Percy F. Luck & Co pågår för närvarande en utställning, som i synnerhet för våra damar torde vara af in-tresse. Den artikel, som nämnda firma en tid ex-ponerat i sina skyltfönster, är *Maypole-tvålen*, som har funnit sina vägar hit till Sverige från England.

Det egendomliga hos denna tvål är att den färgar och tvättar på samma gång. De moder-naste färger lära kunna erhållas å ylle, bom-ullshalfylle, siden, sammet, plymer etc., och detta utan att färgen fastnar på händerna hos den som färgar. Det påstås, att färgerna äro äkta och att tvålen är giftfri.

*

»Bland sårade greker» var titeln på det karaktäristiska och kuriösa, stundom högst pikan-ta kåseri, som fröken Clara Smitt, hvars affärd till krigsskådeplatsen i Grekland vi på sin tid om-nämnde, onsdagen den 24 november höll i Ve-tenskapsakademiens försal. De stackars greker-na — fröken Smitts förnämligare patienter jämte åtskilliga ledande personer inom sjukvården pre-senterade i sciopikonbilder — trängdes måhän-da mer än skäligt i bakgrunden af föreläsarin-nan själf, hennes försakelser, motgångar och triumfer. Fröken Smitts introduktion i de gre-kiska kvinnornas nationalförbund, den an-strängande öfverfärden till Volo, tjänstgöringen på hospitalet därstädes, sammanträffandet med öfverste Smolenski nära slagfältet vid Velestino och med löjtnant Sinclair i Volo samt återresan sjöledes till Piræus med hundratals sårade ombord erbjödo för öfrigt, liksom interiörerna från sjukhusen i Athen, mycket af intresse.

I början af sitt andra, sislidne tisdag hållna föredrag, delvis en rekapitulation och utvidgning af det första, vitsordade fröken Smitt på det lif-ligaste de grekiska kvinnornas helande och lind-rande verksamhet under kriget; en särskild eloge ägnades drottning Olga och madame Parrel, sjä-len i kvinnosaksrörelsen i Grekland. I samman-hang därmed påpekade föreläsarinna, att nöden ingalunda upphört med kriget, och förordade en insamling, om ock endast af 10 öre pr man, åt de arma tessaliska flyktingarna. Af sina upplef-velser i Konstantinopel, som hon jämte fyra unga nordiska läkare besökt på hemvägen, skildrade fröken Smitt visiter hos de tjtandade dervischerna,

å ett militärhospital i, efter hennes förmenande, mönstergillt skick — d. v. s. utan karbol och jodoform, men med vattenbehandling och steriliseringsförband — och ett harem, där samtalet vid kaffekoppen hufvudsakligen rörde sig kring medel att framkalla en lagom embonpoint samt kring korsettens »vara eller icke vara», det senare naturligtvis i både ord och handling förfäktadt af föreläsarinnan. Porträtt af en bildskön turkisk pascha, som lär hysa den lofvärda, men af fröken Smitt ej vederbörligen senterade afsikten att nöja sig med en enda hustru, illustrerade denna afdelning af föredraget. Till slut må nämnas, att fröken Smitt öfverallt i orienten tycks ha funnit tillfälle att göra propaganda för sin vattenbehandling och sin vegetariska diet.

Teater och musik.

Kungl. operan återupptog i onsdags f. v. Nicolais populära opera »Muntra fruarna i Windsor». Reprisen fick denna gång ett särskildt intresse därigenom, att hr *Elmblad* i Falstaffs parti för första gången uppträdde efter sin anställning som förste regissör vid k. operan. Och en dråpligare Falstaff torde man här ej förr hafva skådat. Figuren lämpar sig ju förträffligt, och spelet är in i de minsta detaljer så väl genomtänkt, men verkar dock så naturligt, att prestationen framstår som en af de bästa, vi skådat i någon komisk opera. Och i vokalt hänseende utfördes partiet alltigenom med den musikaliska smak och omvårdnad, man i allmänhet varit van att finna hos denne sångare. Att den väldiga och svårhandterliga stämman i början ej alldeles lydde kommando, var en svaghet, som snart öfvervanns. De båda glada fruarna spelades af fruarna *Östberg* och *Linden* och detta på ett sätt, som väckte det allra lifligaste bifall. Fru Ö. har som bekant i fru Ströms parti en i vokalt hänseende mycket fordrande uppgift, som hon dock löste på det briljantaste vis. Och att fru Linden, som nu för första gången uppträdde som fru Page, där skulle blifva ypperlig, kunde man på förhand vänta. Anna Page hade en mycket god representant i fru *Frödin-Lindberg*, och bland de öfriga må särskildt nämnas hr *Lemon* som Fenton samt hr *Söderman* och *Sellergren* som Ström och Page. — Vi hafva sällan varit vittne till att en opera alltigenom gått så förträffligt som denna. Hedern här af tillkommer nog både förste hofkapellmästaren Nordqvist och förste regissören Elmblad. Iscensättningen lämnade heller intet öfrigt att önska. Salongen var alldeles fullsatt och bland de närvarande märktes konungen samt prins Carl med gemål. Bifallet var synnerligen lifligt och inropningarna många.

K. Dramatiska teatern. I denna de stora teater-reprisernas förlofvade vecka har äfven Dramatiska teatern slagit ett af sina bästa slag genom upptagandet af »Hamlet». Det har väl främst skett för att gifva hr *August Lindberg* tillfälle att ännu en gång för hufvudstadens publik framlägga sin ryktbara Hamlettolkning. På premiären i måndags utförde han denna roll för — 412:e gången: han spelade den samma första gången ungefär vid nuvarande tid 1873 å Svenska teatern i Helsingfors och i Stockholm allra först på Svenska teatern 1881. Sedan har han återgifvit rollen på de flesta svenska landsortsscener, vidare i Kristiania — ett betydligt antal gånger — samt sedermera i de norska städerna ända upp till Trondhjem. Som en bemärkelsedag bland hans Hamletföreställningar kan räknas den 10 februari 1883, då han första gången med lysande framgång utförde rollen i Köpenhamn. På den danska landsortsscenen frade han sedermera äfven talrika Hamlet-triumfer.

Såsom hr Lindberg nu ger rollen är den en betydligt mildrad och afslipad upplaga af hans tidigare framställning. På denna dämpning har den endast vunnit, och hans Hamlet är nu en konstnärligt måttfull och i hvarje detalj lyckligt afvägd prestation af mästarrang. Det lifligaste intresse följde och kraftigt bifall belönade och hans tolkning af den världskände Danaprinzen.

Som Ofelia inlade fru Sandell mycken innerlig och äkta verkande känsla i sitt spel. Särskildt tack skall hon hafva för sin behärskning i den till öfverdrifter så lätt frestande vansinnighets-scenen. Fröken *Janson* skall dublera i denna roll. för hvilken äfven hon torde äga goda förutsättningar.

Verkligt dråplig var hr *Personnes* Polonius. För öfrigt finga flere af birollerna ett förträffligt

utförande, så drottningen af fru *Fahlman*, Horatio af hr *Johanson*, Laertes af hr *Skånberg*. Oss mindre till nöjes voro konungens och hofmännens representanter. Men, som sagdt, i dess helhet har Dramatiska teatern heder af repriserna, och den torde kunna påräkna en serie goda hus.

Vasateatern. En högtidsafton af oförgätlig art blef premiären af *August Strindbergs* ungdomsdrama »Mäster Olof» på Vasateatern förliden fredag. Såväl den storslagna diktens eget mäktiga innehåll som den konstnärliga hängifvenhet, hvarmed samtliga de utförande gått till sin uppgift, förenade sig att framkalla och genom de många, växlande scenerna bibehålla den elektriserande stämning af fullt samförstånd, som i sällsynt gynnsamma stunder kan breda sig mellan »folken på ömse sidor rampen». En redogörelse för gången i det kända diktverket med dess ju ingalunda strängt historiska, men dock alltid med skaldisk flykt och intensitet gifna bilder ur vår reformationshistoria torde vara öfverflödigt för Iduns publik. Titelrollen, Olaus Petri, uppbars af hr *de Wahl*, som däri inlade all den ungdomligt smittande värme, hvaraf han ofta visat sig mäktigt. Som Gerdt bokprantare gjorde hr *Emil Hillberg* sin första entré på denna scen, och på ett mera glänsande sätt kunde denna svårigen ha skett. Redan från Nya teaterns dagar angaf ryktet denna hr Hillbergs skapelse som en af den öfverlägsne konstnärens allra fullödiga, och vi finga nu till vår glädje bekräftadt, att de femton år, som sedan dess gått, intet mäktat fördunkla hos denna blixtrande bild. Kvällens triumf vände sig också till en betydande del personligen emot honom. Fru *Håkanson* gaf en präktig framställning af den karaktärsfasta, sträfva fru Christina, Olofs och Lars' moder, och fröken *Lundqvist* tolkade med vinnande innerlighet det kvinnligt, hängifvet veka hos reformatorns unga maka, Gerdts dotter. Samtliga de många birollerna fyllde för öfrigt i det hela förträffligt af den som en man stämde artistuppsättningen.

Charmant i sin fina och stiltroga genomföring var och den sceniska ram, intendenten hr *Molander* fogat kring det strindbergska dramat. De nya dekorationerna af hr Grabow gäfvö ypperlig stämning; dräkter, scenarrangemang, samspel — allt förenade sig denna kväll lyckligt till framgången. Vi hoppas att den skall bli en af de långvariga, ty den förtjänar det.

Fru Wilma Norman-Neruda (lady Hallé) och pianisten mr. Leonard Borwick gäfvö i Musikaliska akademien fredagen den 26 november sin andra, i måndags sin tredje konsert, båda med rikt och fängslande program samt välkänt mästernskap i utförandet, den sista med öfverfullt hus samt kronprinsen, prins Carl och prinsessan Ingeborg som representanter för konungahuset. Det entusiastiska bifallet kulminerade efter Beethovens lidelsefulla, allbetvingande *Kreutzer*sonat och Schumanns graciösa och liffulla *Am Springbrunnen*. Lady Hallé, på hvars bröst blänkte medaljen Literis et artibus i briljanter, af konungen henne tilldelad efter första konserten, hyllades med praktfulla blommor. Ålskvärdt tillmötesgående, besvarade såväl konstnärinnan som mr. Borwick med värdefulla extranummer de tallösa, stormande framkallningarna.

Matiné gafs i söndags å Dramatiska teatern af regissören därstädes hr *H. Christiernsson*, hvilken på detta sätt frade minnet af en 25-årig särdeles framgångsrik och mångsidig verksamhet vid teatern. Efter scenen Åses död ur »Per Gynt», hvilken på detta sätt lösröyct ur sitt sammanhang dock, trots hr *Aug. Lindbergs* och fröken *Kleberg*s förträffliga spel, ej gör det rätta intrycket, följde en konsertafdelning. I denna uppträdde med vanlig framgång fruarna *Linden* och *Möller* samt hr *Ödmann* och *Bergström*. Alla prestationer väckte entusiastiskt bifall. En anmärkning tillåta vi oss dock: slutscenen i »Carmen», duetten mellan Carmen och don José, borde hafva utbytts mot något annat nummer. Utförd af en dam i stor toalet och en herre i frack verkar den, så alltigenom präglad af dramatiskt lif som den är, ej så litet löjlig. — Till slut gafs Ernst Lundquists roliga lustspel »Ett litet troll», hvari fru *Hartman* som det lilla trollet framlockade det lifligaste bifall. Bland de uppträdande märktes äfven fru *Christiernsson*, och man kan ej annat än förundra sig öfver att en så god skådespelartalang, som den fru C. är i besittning af, ej finner användning vid någon af våra scener. Bland de öfriga uppträdande må nämnas fröken *Bäckström* samt hr *Bäckström*, *Hedlund*, *Enwall* och *Eklund*. Det hela gick med lif och lust.

Fröken Tora Hwass gifver sin första abonnerrade musiksoaré instundande måndag med biträde af professor Frans Neruda, konsertmästaren L. Zetterqvist och hr Axel Bergström.

Filharmoniska sällskapet gifver tisdagen den 7 dennes sin andra konsert, hvarvid bland annat uppföres Stenhammars invigningskantat från utställningen.

Ottefåglar.

En midvinterskiss för Idun

af
Torkel Berg.

(Forts.)

Efter detta lilla intermezzo sattes tungor och skrattnuskler åter obarmhärtigt i rörelse, och först klockan 7, då tidningsbuden började infinna sig och flickorna lagt sina falsben till ro, fick redaktören en blund i sina ögon.

* * *
»Skön god afton, hulda tärnor,
Cyperns klara aftonstjärnor,
Vackra som den ljusa dag!»

deklamerade patetiskt ingenjör Gösta Hallén, då han samma dags afton, åtföljd af provisor Sven Lager, trädde in i herrskapet Lovéns hemtrefliga kabinett, där Disa och Rut sutto dygdigt nedlutade öfver hvar sitt julklappsbroderi.

»Fasligt så grannt det där!» utlät sig Disa med en stram liten nick. »Är du själf mästare för det?»

»Nej, gudskelof,» skrattade Gösta, i det han slog sig ned tätt bredvid den unga flickan och drog åt sig ett hörn af hennes broderi, som hon lika hastigt ryckte tillbaka. »Det är visst Runeberg eller Tegnér, som har den synden på sitt samvete. Men hvilken — det är frågan. Sven och jag ha just gått och disputerat om det på hitvägen. Men det var oväntadt: af dig, Disa, trodde jag vi skulle få besked, du, som är så litterär...»

»Det är af Tegnér, nu minns jag det,» afbröt honom Disa ifrigt. »Jag tyckte nog det föreföll bekant, fast jag ett ögonblick —»

»Jag undrar, om det inte är af Runeberg,» inföll Rut med högviktig min. »Det står visst i 'Kungarna på Salamis', vill jag minnas.»

»Hör på den! Du är just lik 'Kungarna på Salamis',» skrattade Disa öfverlägset. »Å nej, lilla syster. 'Hulda tärnor', 'Cyperns klara morgonstjärnor' eller hur det var — det där kan man inte gärna ta fel på, det är så äkta tagnerskt.»

»Kuggade, små blåstrumpor, kuggade!» jublade Gösta, under det Sven instämde med ett belåtet gnägg. »Den gången gingo ni i fällan med glans. Tegnér — Runeberg — jo jo! Nu pejlade vi djupet af era litterära kunskaper. Å nej, det är allt farbror Topelius, som kläckt ur sig det där i sagospelet 'Fågel blå', och orsaken att jag, illiterate stackare, kan versen utantill, är helt enkelt den, att jag spelade med i pjesen, när jag var pojke.»

»Pojke? Det måtte du väl vara än!» Disas grågröna ögon blixtrade. »Att döma efter såna här pojkstreck åtminstone... Men det var ju förinnerligen väl,» tillade hon därpå sötsurt, »att också vi kunde

finnas å de flesta spökepartymästare och hos hrr handlande. Partiförsäljning för Sverige hos Stockholm, Bendix, Josephson & C:o, 11 Regeringsgatan

Tandläkare dr Geo. Forssmans Tandpulver, två slag, Tandpasta, Tandtinktur nya präparat för tandernes vård.

Juvelerare
K. ANDERSON
1 Jakobstorg 1

Ringar,
Broscher,

Armband,
Kedjearmband,

Kedjor,
Nålar,

Silfverarbeten,
Bordsilfver.

Modernast
Solidast!
Billigast!

Bref besvaras omgående.

CAKES

fullt jämförbara med de engelska, fås hos de flesta specialhandl. Försöki lare i huvudstaden.

C. W. SCHUMACHER
Kongl. hofleverantör. — 17 Norrlandsgatan 17, Stockholm.

SPISBRÖD, många sorter. Försändes öfver hela riket. Begär priskurant.

dumma oss en gång. Nu ä ni inte längre ensamma om den äran. För resten,» avslutade hon kärft, »ä Rut och jag så utschasade i kväll, att det vore förlåtligt, om vi gjorde oss skyldiga till ändå större misstag...»

»Hvad ha ni då haft för er?» Gösta, som under Disas harang lyckats bekämpa sin skrattlust, såg ogement intresserad ut.

»Det ska vi be att få behålla för oss själfva,» svarade Disa snävt.

»Slammertackorna —» började Rut spetsigt, men afbröts af Sven, som med ett vekt uttryck i sina små godmodiga ögon yttrade till henne:

»Jaså, liten Rut är trött i kväll?»

»Liten,» utropade Rut stridslystet, »hvarför ska du alltid påminna mig om min litenhet?»

»Därför att jag tycker så rysligt mycket om småsaker.» Hans blick gled smekande öfver hennes lilla person. »Små händer... små fötter... små öron —»

»Ögon och alla lemmar, förnuft och alla sinnen,» bjäbbade Rut, under det hon med halfslutna ögon gäckande betraktade sin storväxte beundrare. »För att nu inte tala om små strömming, små sparris, små kräfter, små — piller och annat smått och godt.»

»Nej, nu få herrarna ursäkta, men nu går jag verkligen och lägger mig,» sade Disa med kall höflighet, i det hon vek ihop sitt arbete.

»Mamma kommer strax in och håller er sällskap. Se'n kunna ni dricka te med henne, för pappa ä inte hemma i kväll,» upplyste Rut, ostentativt gäspande.

»Men flickor, aldrig ha ni varit så'na softtutor förr! Klockan är ju inte mer än 8,» invände Gösta, med tydlig misräkning i ton och blick.

»Det gör detsamma. Vi behöfva ro. Det finns en gräns för våra krafter också.»

»När somliga ligga och dra sig till långt fram på förmiddagen, få somliga andra släpa och tråla hela natten om.»

»Det senare passar då åtminstone inte in på er, som tänka krypa till kojs före hönsen. Nå, men ha då inte så förtvifladt brådtom —» Gösta sprang upp och tog Disa om armarna — »Se så, tala nu om, kära söta Disalill!» Han lutade sig fram och fångade med sitt kvicka bruna öga Disas grå.

Disas själfsäkra lugn var borta. Hennes blick gled åt sidan.

»Ska vi, Rut?» frågade hon med sväfvande röst.

»Hvad menar du? Har du glömt vårt aftal?» Rut såg genomförmad ut. »Det var ju du själf —»

»Se så, tala nu om!»

»Nehej, jag talar inte om.» Disa ryckte upp sig och sökte vrida sig ur Göstas famn.

»Då fråga vi tante.»

»Hon har lofvat tiga.»

»Nå, då återstår mig endast att framföra mitt ärende. Hvilka danser tänker Disa bestå mig hos Lindgrens på onsdag?»

»Vi komma inte dit.»

»Men, Disa, du har ju långt förut lofvat mig alla polkorna!» Gösta släppte förebrående sitt tag.

»Och jag skulle ju få dansa kotiljongen med dig, Rut?»

»Vi ha fått viktigare att tänka på än att flyga och fara som yra höns.»

»Det lämna vi åt er och era gelikar. Godnatt!»

Pösande af själfkänsla och förnumstighet, försvunno flickorna ur de förbluffade herrarnas åsyn.

(Slut i nästa n:r.)

Iduns julnummer

är nu, efter månadslånga förarbeten, snart nog klart att fullfärdigt lämna pressarne. Alla våra prenumeranter erhålla det, som bekant, utan någon extra afgift och kommer det att tillställas dem som n:r 50 i den löpande årgången under veckan 14—20 december. För den öfriga allmänheten tillhandahålles det i bokmarknaden till det — i förhållande till dess omfång, konstnärliga utstyrel och litterära innehåll — synnerligen billiga priset af 1 krona.

Innehållsförteckning.

Carola Boklund; af Gurlö Linder. — (Med porträtt). — Frihet och bojer; några tankar i kvinnofrågan af Fanny Chrysanter. — Gör edra julinköp i tid! Af Mathilda Roos. — Gossar och skjutvapen: Hvad fäderna säga. (Två inlägg) — En strejkbrütterska; nutidskildring af Emil Linders. — Doktor Hagdahl; af Johan Nordling. (Med porträtt.) — Från Iduns läsekrets: Ett modernt hem. Till moster Emma. — Ur notisboken. — Teater och musik. — Ottefåglar; en midvinterskiss för Idun af Torkel Berg. (Forts.) — Tidsfördrif.

Sidsfördrif.

Bidrag mottagas med tacksamhet.

Logogryf.

Jag är så lärd, att jag gärna skänker
En smula vett åt hvem helst som vill.

Om därför du mitt förslag betänker,
Så var välkommen och lycka till!

Jag älskar ungdom — har många
vänner.

Vill du ej blifva en ibland dem?
Det vill du säkert, när mig du känner.

Bokstäfver har jag en mer än fem.

Hvad mången gärna vill ha med
maten.

Hvad kattor göra ur fyllda faten.
Djur som går sakta.

Kärl fylldt med blod.
Hvad dig kan frakta

På sjö och flod.
Hvad kojan icke, men slottet äger.

Hvad som för mycket i vågskåln
väger.

Hvem som har silfver, men icke
guld,

Och Svenskar göra för konung huld.
Ett djur med hår på sin fula kropp,
Som ibland träden gör viga hopp.

Hvad människor äro förutan heder,
Förutan bildning och goda seder.

Hvad göra många med punsch —
ej vatten?

Hvarpå vi traska — men icke kat-
ten.

Hvad växer ofta vid insjöns rand?
Ett träd som frodas i Sveriges land.
Ohygglig föda för många djur.
Hvad man får göra i ur — ej skur.

Nu har mig själf jag här dissikerat.
Kan du ej gissa, då är du dum.
Jag fruktar du då min gunst man-
kerat,
För dummerjönsar jag ej har rum.

Om någon dylik på dörren knackar,
Det händer nog, att han slipper in,
Men inom kort han sig själf be-
tackar

Och griper åter till renseln sin.
Brita.

Dubbel tiargåta.

		1							
		2	25	10					
		3	26	11					
		4	27	28	29	12			
		5	30	31	32	13			
		6	33	34	35	36	37	14	
		7	38	39	40	41	42	15	
		8	43	44	45	46	47	48	16
		9	18	19	20	21	22	23	17

Tag 5 a, 1 b, 3 d, 6 e, 4 g, 2 i,
4 l, 3 n, 1 o, 3 p, 2 r, 7 s, 5 t, 1 y,
2 å!

Uppställ och ordna dessa i en
figur lik ofvanstående så, att i ru-
torna 1, 9 och 17 lika bokstäfver
infalla bokstäfverna i de yttre ru-
torna, lästa i följande ordning: 1, 2,
3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 — 1, 10,
11, 12, 13, 14, 15, 16, 17
— 9, 18, 19, 20, 21, 22, 23,
24, 17 bilda tre lika ord.

och lästa sålunda: 2, 25, 10 — 3, 26,
11 — 4, 27, 28, 29, 12 — 5, 30, 31,
32, 13 — 6, 33, 34, 35, 36, 37, 14
— 7, 38, 39, 40, 41, 42, 15 — 8,
43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 16 hvar
för sig innehålla ett begripligt ord,
samt slutligen raden 1, 25, 26, 28,
31, 35, 40, 46, 21 likaledes ett be-
gripligt sådant.

Orden beteckna:

- 1 raden (2—10) Del af en tekanna.
- 2 » (3—11) Järnvägsstation i Norrland.
- 3 » (4—12) Flod i England.
- 4 » (5—13) Hvad stygnen i en vacker handfäll ej få.
- 5 » (6—14) För järnvägen.
- 6 » (7—15) Stånd.
- 7 » (8—16) Kvinnonamn.

Moster Lisa.

Apokop.

Mitt första är en vara,
Som mången anser god —
Kritiken vi oss spara. —
Vi sakna nödigt mod.

Visst smakar dock mitt andra
Betydligt bättre då.
Ja, ungdom plär man klandra,
Att aldrig nog de få.

Ett verktyg bland de många
Mitt tredje sedan är.
Finns korta, finns ock lån
Sin man det också när.

Ett arbete, mitt fjärde,
För kvinna som för man.
Till hvilket om af värde,
Det fordras konst min-
sann.

Moster Lisa.

Gömda kvinno- och mans- namn.

Nu är tid att gå till skolan.
Är det bestämdt ännu, hvarest ert
hus skall stå?

Han klagade bittert öfver att det
gick honom illa.

Alla dina vänner äro ju kvar.
Han hade förlorat största delen
af sin förmögenhet.

Min lilla stare, hvar är du?
Han sällade sig till andra starar.

Lita ej allt för mycket på vänner
och grannar.

Ett dyrbart ur förlorades.
Isse.

Lösningar.

Charaden: Minspel.

Länkgåtan: Idun; id—du—dun—un.

Iyllningsgåtan: Fåfäng gå lär mycket
ondt; 1) tredag, 2) tärpil, 3) rotvor, 4)
stjälk, 5) Albano, 6) Peking, 7) Arboga, 8)
stråke, 9) solros, 10) läcker, 11) ryssja, 12)
Imatra, 13) styrka, 14) flicka, 15) mycke,
16) grefve, 17) Tahiti, 18) Europa, 19) Lon-
don, 20) Adrian, 21) Talmud.

Paragrammet: Helsingfors; 1) handske,
2) endräkt, 3) lafskrika, 4) sångtrast, 5) is-
lan, 6) nattjårlil, 7) guldgul, 8) fatal, 9)
ondskefull, 10) rotfast, 11) skalle.

Korsgåtan: 1) h, 2) gam, 3) Sedan, 4) ge-
neral, 5) Haderslev, 6) Marsala, 7) nalle-
8) Lea, 9) v.

Räkneproblemet:

7	2	9	3	4	25
5	8	2	5	5	
6	4	9	3	3	
5	4	1	7	8	
2	7	4	7	5	

25

Kaffe, patentrostadt och konserveradt i enl. med Profes sor Liebig's metod, hvarigenom det står sig i flere månader, i fina blandningar: Java, Mokka, Plantage m. fl. Fabriksbod 9 Biblioteksgatan, Sthlm.

Förädlade Kaffetillsatser, analyserade af Dr Setterberg och Ingeniör Landin. Gör kaffet homogent, välsmakande, sundt, närande och billigt. Begär hos er närmaste handl. Kronkaffe och Utställningskaffe.